

Teema: Kelleks sa ennast pead? – Identiteet

Osa 2: Kuidas tekivad ja püsivad identiteedid?

Mis on see, mis teeb meist need, kes me oleme? Suures osas on selleks meie minevik, või kui täpsem olla, siis see, mida me sellest mäletame. Meie identiteedi loomisel on mälestused üks põhilisi koostisosasid. On tõsi, et me ei mäleta kõike ja tihti me ei soovigi kõike mäletada! Järgnevad tegevused aitavad õpilastel mõista, et mäletamine on aktiivne ja kestev protsess ning et mälu on oma olemuselt valikuline ja erapoolik. Alustades individuaalselt tasandilt, käsitletakse käesolevas osas kollektiivse mälu ja identiteediga seotud probleeme läbi ajalooprisma.

Hoiatus! Õppetükk sisaldab linke YouTube'ile jt veebisaitidele. Välisveebisaitide sisu võib muutuda ja selle sobivust õpilastele tuleb kontrollida.

Käesoleva osa õpitulemused

Õpilased õpivad järgmist:

- mõistma, kui oluline on mälu roll identiteedi loomisel ja säilitamisel;
- hindama, kui tähendusrikas on see, kuidas inimesed esitavad ja säilitavad – või vastupidi, eitavad ja isegi hävitavad oma minevikku;
- võtma arvesse mineviku juuresolekut ja mõju olevikule mitmete materiaalsete ja mittemateriaalsete tegurite kaudu.

Õppematerjalid

Õppematerjal 5	Fotod orjakaubandusele pühendatud mälestusmärkidest
Õppematerjal 6	Tsitaadid poliitikute sõnavõttudest Esimese maailmasõja mälestusüritustel
Õppematerjal 7	Videod kultuuripärandi hävitamisest
Õppematerjal 8	Genotsiidis ellujäänute tunnistused

Klassitöö 1: Mälutabeli koostamine (kestus 20 minutit)

See töö aitab õpilastel isiklike esemeid kasutades teisendada keerukas mõiste "mäletamine" millekski tõeliseks ja konkreetseks ning seejärel arutleda oma valitud mälestuste üle. Paluge õpilastel valida üks konkreetne ese, koht või hetk, mis on seotud neile tänagi olulise isikliku mälestusega. Laske neil tundi kaasa tuua valitud mälestusega seotud ese või pilt sellest.

Jagage laiali 3 erinevat värvi kleebitavaid märkmepabereid, ning laske õpilastel neile kirjutada vastused järgmistele küsimustele:

- Kas see on minu isiklik mälestus? Või mäletavad seda ka teised inimesed - ja kes nad on?
- Kas see ese on seotud röömsa või kurva mälestusega?
- Kas ma jagan meelsasti selle esemega seotud mälestust või eelistaksin ma selle saladuseks jätta?

Kirjutage järgmised mõistepaarid eraldi suurtele paberilehtedele ja paigutage need ühele lauale klassiruumis:

EUROOPA AJALOO MAJA

Mõistepaar A: isiklik/ühine

Mõistepaar B: positiivne/negatiivne

Mõistepaar C: avalik/isiklik

Nüüd paluge õpilastel asetada oma ese/pilt koos selle juurde kuuluvate vastustega paberilehele, millel olev mõistepaar vastab sellele mälestusele kõige täpsemini. Laske neil luua seoseid, kui neid on, erinevate mälestuste liikide vahel, tõmmates ühendusjooni esemete/piltide ja märkmepaberite vahele. Laske neil jooni tõmmates rääkida sellest, kuidas need mälestused on kujundanud neid selliseks, kes nad täna on, ja kuidas need mälestused on neid mõjutanud.

Rühmatöö 1: Mälestuste jäädvustamine maastikul (kestus 20 minutit)

Mälestusi (nii häid kui halbu) saab muuta tõeliseks ja konkreetseks avalike mälestusmärkide abil, mis aitavad neid mõtestada ning kujutavad endast inimeste jaoks tugevat sümbolset tähendust.

Jagage õpilastele laiali õppematerjal 5 ning laske neil analüüsida pilte orjakaubandusele pühendatud mälestusmärkidest ja vastata järgmistele küsimustele, mis esinevad ka õppematerjalis:

- Mida on arhitekt/skulptor teie arvates soovinud selle mälestusmärgiga visuaalselt ja emotsionaalselt väljendada?
- Mis te arvate, kas ta on selle eesmärgi saavutanud?
- Milline mälestusmärk annab teie arvates oma sõnumit kõige paremini edasi ja miks?

Jagage õpilased väiksemateks rühmadeks ja paluge neil kujundada omaenda orjakaubandusele pühendatud mälestusmärki. Milliseid orjakaubanduse ajaloo seotud olulisi elemente nad sooviksid selle juures kasutada? Millistesse paikadesse sooviksid nad oma mälestusmärgi püstitada ja miks?

Teine võimalik lähenemisviis sellele ülesandele oleks küsida õpilastelt, milliseid mälestusi või mälestusmärke nad sooviksid kohalikele maastikele jäädvustada. Alustuseks vaadake koos klassiga järgnevat videot "Mälestuste tee", mille autoriks on rühm noori Amsterdamis asuva Anne Franki majamuuseumi algatuse raames, ja seejärel arutage selle tekitatud küsimusi.

<https://www.youtube.com/watch?v=xTGtviX4Ces>

Allikas: You Tube'i kanal [Memory Walk | Anne Frank House](#) © Anna Frank House

Jagage õpilased väiksemateks rühmadeks ja paluge neil koostada veel üks "Mälestuste tee" stsenaarium mõne tuntud mälestusmärgi kohta, soovitatavalt oma koduümbruses. Võite ka nende eest ise otsustada, millise(d) mälestusmärgi(d) nad peaksid valima. Veenduge, et nad arutaksid läbi põhilised kriteeriumid, nagu mälestusmärgi valik, milliseid küsimusi ja kellele esitada, kus filmida jne.

EUROOPA AJALOO MAJA

Klassitöö 2: Identiteetide loomine ja säilitamine: muuseumide ja kooliõpikute roll (kestus 20 minutit)

Allikas: *Wikipedia*

Riigid ja ühiskonnad kasutavad minevikku kollektiivse mälu või isegi kollektiivse identiteedi loomiseks, mis seob kõiki kodanikke. Viimase paarisaja aasta jooksul on kollektiivsete rahvuslike identiteetide loomiseks kasutatud kahte vahendit või ehituskivi, mis on meile tänapäeval üpriski tuttavad – ajaloomuuseumid ja kooliõpikud.

Kas te olete oma klassiga külastanud ajaloomuuseumi? Või valmistute lähiajal seda külastama? Võib-olla on õpilased ajaloomuuseumis käinud väljaspool koolitunde koos oma perega. Laske õpilastel arutleda, kuidas on muuseumid vanasti ja tänapäeval kasutatud paikadena, kus luuakse rahvuslikku identiteeti. Vaadake koos õpilastega järgmist videoklippi ning arutage seejärel nendega, kuidas juhtus, et muuseumid hakati pidama kohaks, kus saab luua ja edendada identiteete.

<http://ed.ted.com/lessons/why-do-we-have-museums-j-v-maranto>

Allikas: [TEDEd](https://www.ted.com)

Arutlege järgmistel teemadel:

- muuseumid kui kohad, kus räägitakse minevikust;
- muuseumid kui kohad, kus säilitatakse ja näidatakse riikide ja rahvaste muistseid esemeid;
- muuseumid kui kohad, kus saab teadmisi;
- muuseumid kui kohad, kus haritakse nii noori kui vanu.

Kui rääkida riiklikest (ajaloo)muuseumidest, siis kas seal on ikka esitatud kõikide lood? Kas nad tõepoolest esindavad kogu ühiskonda? Kelle lood on kaasatud? Kelle lood on välja jäetud?

EUROOPA AJALOO MAJA

Kooliõpikud on olnud ja on endiselt riikide jaoks olulised vahendid "kollektiivse identiteedi" loomiseks. Eelkõige ajalooõpikud on olnud oluliseks vahendiks rahvuslike ja piirkondlike identiteetide moodustamisel, jutustades lugusid rahvuskangelastest, suurtest lahingutest või rahva võitlustest. Laske õpilastel selle pilguga vaadata oma ajalooõpikuid – kuidas on nende lehekülgedel määratletud meie kollektiivne identiteet ja kuidas sellest räägitakse? Kellest räägitakse? Kellest ei räägita? Kas teie riigis on inimesi ja inimrühmi, kellest ajalooõpikutes ei räägita? Laske õpilastel luua kooliõpikute põhjal kollaaži lugudest ja isikutest, mis illustreeriks seda, kuidas rahvas mäletab – ja austab – mõningaid isikuid, kuid jätab teised tihti üldse mainimata.

Rühmatöö 2: Mälupoliitika (kestus 10 minutit)

Mida, kuidas ja miks me mäletame, on erinev sõltuvalt inimesest, kohast ja ajast. Sellel, kuidas minevik meelde jäetakse ja seda mäletatakse, on oma konkreetne eesmärk olevikus. See ongi põhjus, miks mäletamise teemal ühiskonnas tihti peale väga tuliselt vaieldakse.

Jagage klass võrdse suurusega rühmadeks ja jagage välja õppematerjal 6. Laske õpilastel lugeda tsitaate poliitikutelt ja ametlikest allikatest 2014. aastal seoses saja aasta möödumisega Esimesest maailmasõjast ja vastata järgmistele küsimustele, mis esinevad ka õppematerjalis:

- Kuidas seovad need avaldused mineviku tänapäevaga?
- Milline neist neljast avaldusest väljendab teistest tunduvalt erinevat seisukohta?
- Mis muudab selle avalduse oma eesmärgilt ülejäänud kolmest erinevaks?

Seejärel laske õpilastel mõelda välja veel paar lauset, mida oleks võimalik usutavalt lisada iga tsitaadi lõppu mõtte jätkamiseks. Tulemuste jagamiseks korraldage klassis arutelu.

Rühmatöö 3: Miks kujutab ajaloomälestiste hävitamine rünnakut identiteedi vastu? (kestus 15 minutit)

Õppematerjal 7 sisaldab videorepordid kultuuripärandi hävitamisest. Jagage klass enam-vähem võrdse suurusega rühmadeks ja andke igale rühmale üks näide. Laske igal rühmal leida vastused järgmistele küsimustele, mis esinevad ka õppematerjalis, ning seejärel jagada ja võrrelda oma vastuseid kogu klassi hõlmava arutelu käigus:

- Millised võiksid olla sellise hävitustöö taga olevate isikute kavatsused?
- Millised on hävitustegevuse tunnistajaks olevate inimeste reaktsioonid?
- Mida võiksid hävitatavad esemed ja hooned endast kujutada ja tähendada vastasrühmituste jaoks?

Klassitöö 3: Mäletada või unustada? (kestus 20 minutit)

"See ei unune iial" on väljend, mida me tihti kuuleme seoses traagiliste ajaloosündmustega, alates genotsiididest ja lõpetades sõdade ja terrorirünnakutega. Samas on mäletamise protsess oma olemuselt väga erinev nende jaoks, kes seda isiklikult kogesid, ja nende jaoks, kes seda ei kogenud. Mõnedel inimestel, kes on läbi elanud selliseid füüsilisi, emotsionaalseid ja psühholoogilisi traumasid, on vaja aktiivselt mäletada, selleks et toimunut mõista ja oma elu uuesti üles ehitada. Teistel on omakorda vaja aktiivselt unustada, et kogetust üle saada ja mõnikord ka selleks, et püüda elu uuesti üles ehitada kogukondades, mis varem omavahel konfliktis olid.

EUROOPA AJALOO MAJA

Jagage õpilastele laiali õppematerjal 8 ning klassitööna lugege kahe ellujäänu isiklikest kogemustest Srebrenica 1995. aasta genotsiidis ja Rwanda 1994. aasta genotsiidis. Laske õpilastel avaldada arvamust erinevate viiside kohta, kuidas need ellujäänud on otsustanud läbielatud mäletada, ja sellise valiku võimalike põhjuste kohta.

Lisaks ellujäänute endi tehtud valikutele on valusate minevikumälestuste säilitamine äärmiselt oluline ka nende järglastele ja ühiskonnale tervikuna. Näidake õpilastele pilti õppematerjalist 9 ja aidake neil arutleda selle Euroopa Ajaloo Maja püsinäituselt pärineva eseme tähtsuse üle, kasutades järgmisi küsimusi, mis esinevad ka õppematerjalis:

- Kunstiteose "Josefi mantel" autorid on kandnud sellele riideesemele Josefit kujutavad pildid ja kirjalikud mälestused temast ning kirjeldavad oma teost kui mantlit, millest on saanud elulooline maakaart: milline oli teie arvates nende eesmärk?
- Josef oli oma perekonnast ainuke, kes holokausti üle elas: miks oli teie arvates tema tütre ja tütre abikaasa jaoks eriti tähtis kaitsta ja säilitada tema mälestusi?
- Kunstnikud lõid oma kunstiteose avalikuks esitamiseks: miks peaksid sellist perekonnaajaloo seotud isiklikku eset nägema paljud inimesed? Miks on teie meelest oluline näidata seda kunstiteost Euroopa ajaloo teemalisel näitusel?

